

Бозор Собир: Шеър дар халкам бирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

Бознашр аз торнамои “Миллат”

--Шеър барои ман хаёт аст. Умрам бо хамин шеъри искотӣ гузашт. Ман ханӯз дар навкаламиам гуфта будам, ки:

Розиям бадбахт бошам, лек бошам шоире,

Розиям сарсахт бошам, лек бошам шоире.

Розиям мирам маро дар хок нагзоранду лек,

Шеър дар халкам бирам,

Шоири халкам бирам

Дар арафаи зодрузи Устод Бозор Собир шоири шахири точик, барандаи Чоизаи давлатии Тоҷикистон ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ин мусоҳибаро дар бораи масоили шеърӣ анҷом дода, умедворем, ки андешаҳои устод хонандаи нуктасанҷи тоҷикро ба уфукҳои ҳаёлангези нави суҳан раҳнамун месозад.

- Аз нигоҳи Шумо муносибати мардум ба адабиёт дар давраи Шӯравӣ ва имрӯз чӣ гуна аст?

- Адабиёти давраи Шӯравӣ адабиёти сохтори сотсиалистӣ буд, мушаххасан, адабиёти синфи коргару деҳкон. Адабиёти мавҷуда, мутобик ба сохтори мавҷуда, адабиёти сармоядорӣ ё капиталистӣ - буржуазӣ мешавад. (Агарчи, ханӯз бештар динӣ менамояд). Камбағал дигар нависандаю шоир, санъаткору бастакор, муаллиму олим, хулоса, интеллигент нахоҳад дод. Чои ҳама идеалҳои ахлоқию иҷтимоии муқаддасро пул хоҳад гирифт. Капитализм коммунизм намесозад, капиталист месозад. Идеали ӯ пул асту пул. Ва пули ӯ бо истисмору истеъмору судхорӣ ба даст меояд.

- Чунин ба назар мерасад, ки шеърӣ имрӯз ва умуман, адабиёт дар ҳалқаи як гурӯҳ маҳдуд гардида, тадриҷан аз мардум дур шуда истодааст. Иллат ё сабаби ин ҳолатро

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

дар чӣ мебинед?

- Ин ҳам давоми ҳамон саволи болоист, дигар ба таври оммавӣ хама босаводу китобхон намешавад. Маориф низ монополияи капиталист хоҳад шуд. Талабахои мактаби оммавӣ баъди тахсил ҳамчун рама ба хидмати харбӣ ронда мешаванд, ки капиталистро мухофизат кунанд. Бидуни ин дониш сирф сохавӣ ва ихтисосӣ хоҳад шуд. Дар Америка касе, ки географ набошад, аз харита Америкаро намеёбад.

- Адабиёт, хосатан шеър, имрӯз огоҳӣ ё робита аз шеъри чaxonӣ дорад. Оё имрӯз шеъри тоҷик аз ин раванд бархурдор аст?

- Шеъри тоҷик қаблан дар ҳудуди СССР густурда мешуд ва ба самти Аврупо ҳаракат мекард. Инак, дар ҳудуди адабиёти ҳамзабонон маҳдуд аст. Яъне, дар ҳудуди адабиёте, ки ҳуша маҳдуд аст. Адабиёти мавҷудаи Эрон адабиёт нест. Шоирон фақат аз дашти Қарбало меноланд.

- Назари Шумо дар масъалаи тасвир ва тасвиргарой дар шеъри имрӯз чӣ гуна аст?

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Албатта, шеърро тасвиру ташбеҳу истиорот ва лутфи сухан шеър мекунад. Вале харчи бисёр шавад, хор шавад. Образи бисёр хонандаро гич менамояд. Ча-ро Хоконии забардаст, ки аз хама бисёр касида гуфтааст, машхур нашуд? Мо фақат "Айвони Мадоин"-ро медонему бас. Чунки талмеҳу истиораю ташбеҳоти мураккаб ба кор мебард. Узр мехоҳам, ки мушаххасан аз шеъри мавҷуда мисол оварда наметавонам.

- Тасвир, офаридани ифодаҳои шоирона аввалкадам аз эҷодиёти Шумо ва ҳамкаламонтон хусни оғоз мегирад. Тасвирҳои Шумо ончунон табииянд, ки ба қавле "ба сурат чон ато кардаанд". Ва хонанда баробари хондан манзараро "тамошо" мекунад.

- Ба қавли Нодирпур:

Пайкартароши пираму бо тешаи ҳаёл

Як шаб туро зи мармари шеър офаридаам.

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

То дар нигини чашми ту накши хавас нихам,

Нози хазор чашми сияхро харидаам.

Ана хамин хел, шоир пайкартароши шеър аст ва чизхое аз худу аз дигарон бар он меафзояд, то даме ки шаклан ва мазмунан ба сухан чон ато намояд ва шеър тамошой шавад. Илова бар ин, кахрамони шеъри "Чорчашма" худи ман хастам. Ман худадро дар сурати саги кӯдакихоям тасвир кардаам, ки шаклан ўст ва мазмунан ман.

- Шеър чист? Ва дар шеър тахайюл мукаддам аст ё мавзуню мукаффо?

- Шеър чист? -

Як охи гарми кӯтох,

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

Як харфи жарф,

Як хичои бачо,

дар кадом шакле, ки бошад, шеър аст. Аз арӯзи колабие, ки мо дорем, дар хар сурат вазн мухим аст, вале дигар унсурхояш, ки бештар ба кахгил монанданд, чандон мухим нестанд. Чунки имконияти гунҷоиши мазмуно маҳдуд мекунад.

- Кадом тамоюлҳои эҷодӣ дар шеъри имрӯзи тоҷик ба Шумо хуш намеояд?

- Дингарӣ хуш намеояд. "Садои Шарк" гӯё журнали кадом як масҷид аст. Алалхусус, ҳадоғӯиву ҳадоҷӯии шоирони ҳавон хуш намеояд. Дар китобхонаи миллии гарам-гарам музаҳрафи динии сафоратхонаи Эрон хуш намеояд. Газалсарӣ хуш намеояд. Газали классикии мо аз барги як фасли ҳазон бештар аст ва ба дарде намеҳӯрад. Ман одатан шеъреро, ки дар шакли кӯҳна гуфта мешавад, намеҳонам.

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Таклидкорихои шеъри имрӯз адабиёти тоҷикро то кучо мебарад?

- Интиқоди таклидкорӣ вазифаи танқиди адабист. Ман ҳудуди бист сол аз шеъри тоҷик беҳабар будам ва ҳанӯз қариб беҳабарам.

- Шеър ва сиёсат. Дар қадом маврид шеър ба сиёсат хизмат мекунад?

- Дар ҳар маврид. Шеър ҷузъи сиёсат аст. Шеърҳои сиёсӣ моли бузургтарини адабиётанд. "Шохнома" моли сиёсати Сомониён буд. Шеърҳои достонҳои Маяковский бузургтарин мероси сиёсати инқилоби Октябр мебошанд. Адабиёт аз сиёсат берун буда наметавонад. Нависанда, агар одами пешқадами замон бошад, чи хел вай ба сиёсат наметавонад саруқор дошта бошад? Агар саруқор надошта бошад, одами замонӣ нест. Ва зимнан, адибу зиёе, ки "ман ба сиёсат қор надорам" мегӯяд, аблаҳи ҷохил асту бас. Сиёсат қутбнамои вақту замон ё замонӣ мақон аст.

- Оё ин гуна шеърҳои моли адабиёт ҳисобидан мумкин аст?

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Сад дар сад. Чй хел эчодиёти Маяковскийро моли адабиёт намешуморед? Бо кадом асос эчодиёти Айнӣ, Лохутӣ, Турсунзода, Мирсаид Миршакарро моли адабиёт намешиносед? Хамааш фонди тиллоии адабиётро ташкил медиханд.

- Ба фикри Шумо хонанда шеърро нафахмад, гуноҳ аз шоир аст ё аз хонанда?

- Гуноҳ аз харду. Яъне, хонанда шеърфаҳм нест, ё шоир шеъри фаҳмо нагуфтааст.

- Кадом давраи эчодиёти худро дар сатҳи адабиёти форсизабонон арзёбӣ мекунад?

- Адабиёти форсии ман шеъри Нодирпур, Ибтихочи Соя, Сиёвуши Касроӣ, Ахавони Солис, Сухробӣ Сипехрӣ, Симини Бехбахонӣ ва Фурӯги Фаррухзод аст. Бинобар ин, гумон мекунам "Хуни калам" ва "Лолаи сиёҳ"-и ман дар сатҳу радифи эчодиёти ха-минхоянд.

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Оё шеър сарнавишти Шуморо ифода карда тавонист?

- Чандон не, вале чо-чо танхоию бекасию бепанохии ману хонаводаам инъикос ёфтааст.

- Оё Шумо тавонистед, ки саргузашти талху ширини хешро бо забони шеър баён созед?

- Боз ҳам не, саргузашти ширинамро намедонам, вале талхаш аз гуфтахоям талхтар аст. Саргузашти ман ба мисоли обест, ки аз сарам гузаштааст ва дар он бо талвоса даступо задан манфиате надорад.

- Шеър барои Шумо пеша аст ё хунар?

- Шеър барои ман ҳаёт аст. Умрам бо хамин шеъри искотӣ гузашт. Ман ханӯз дар навкаламиам гуфта будам, ки:

Бозор Собир: Шеър дар халкам бамирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

Розиям бадбахт бошам, лек бошам шоире,

Розиям сарсахт бошам, лек бошам шоире.

Розиям мирам маро дар хок нагзоранду лек,

Шеър дар халкам бамирам,

Шоири халкам бамирам.

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Илхом дар як лахзаи зебои табиат шоирро меёбад. Барои Шумо ин кадом лахза аст?

- Хеч гоҳ илхом маро нақофт, ман онро қофтаам. Ва хеч вақт ҳамчун ваҳй аз осмон касе ба ман шеър дикта накард. Бар ин бино, ҳар катраи вожае, ки дар дафтари мост, чун хуни чакида аз димоги ману калам аст.

- Оё шеър баробари камолоти шоир камол меёбад?

- Дониш камол меёбад, аммо ҳарорату эҳсос, ки ҳамирмоёи шеъранд, тадричан кунд мешаванд, вачду хаяҷон ҳамчун сӯхтор фуру менишинад ва боқӣ сӯхтаву осугдаҳо мемонанду ҳалос. Чунки, рафта - рафта бо ҳама чиз одат мекунию тан медихӣ, ором мешавӣ. Селобаи ҷӯшу хуруш рад мешавад.

- Таҳрири шеър ва даст кашидан аз шеърҳои ба шахсиятҳои алоҳида бахшида аз шумо шуруъ шуд. Шеърҳои, ки таҳрир кардед, ҳонандаи тоҷик нарасандид. Оё аз ин таҳрирҳо нияти даст кашидан доред?

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Ман ба хеле касон шеър бахшида, баъдан пушаймон шудаам. Ин камбудӣ дар ман хаст. Яъне,

"Як шаб, ки хашми ишки ту девонаам кунад,

Бинанд сояхо, ки туро хам шикастаам".

Дар мавриди тахрирхо ҳақ бар хонанда аст. Баъзе шеърхоро бехтар мекунам гуфта, бадтар кардаам. Вале бигзор, бошанд. Дар "Девони кабир" як газал чандин вариант дорад.

- Мухити дехоти солҳои 50-уми асри XX, ки аз хама гуна воситаҳои таблиғот ва китобхонаҳо бебаҳра буд, чӣ гуна Шумо барин шоири соҳиббъҷозро ба майдони пуршӯри сухан ворид кард?

- Ман ва бародаронам дар интернат тарбия ёфта будем. Мо натавонем шароити хурдхоб,

балки хам дар мактаб ва хам дар хобгоҳ китобхона доштем ва мураббиён мунтазам назорат мекарданд. Аввалин устодони мактабҳои олий, кормандони матбуот, адибон ва хоказо аз ҳамон ятимхонаҳо буданд: Гаффор Мирзо, профессори Институти педагогии шаҳри Воронеж Темур Собиров, академик Нусрат Рачабов аз ҳамонхоянд. Воқеан, дар ҷумҳурии мо, ки мардум серфарзанданд ва ҳамаи онҳоро дар шароити оила тарбият карда намешавад, дубора барқарор кардани он интернату ятимхонаҳо айни муддаост. Бачаҳое, ки имрӯз давлат дастгириашон мекунад, фардо дастгирони ҳақиқии давлат хоҳанд шуд.

- Чунин ба назар мерасад, ки имрӯз шеърнависӣ ҳавою ҳавас гардида, шумораи шеърнависон афзудааст. Онҳо ҷуръат карда ба ном шеър менависанд, чилд-чилд китоб ҳам ҷоп мекунанд. Ин ҳарзахоро ба ҳар восита "болоғузар" менамоянд. Бахусус, нозимони маддоху тамаллукгар адабиётро пури "ҳасу хошок" мегардонанд. Табиист, ки ин ходиса завқи хонандаро мекоҳонад, ӯро гумроҳ мекунад. Ба насли ҷавони эҷодкор чӣ маслиҳат медиҳед? Чӣ бояд кард, ки ҳаводорони шеърро шоирӣ роҳи асилу воқеии шеърро дарёбанд?

- Ҷунки нухтаву лачома, ки қаблан ба номи главлит ва сензура мавҷуд буданд, гусехта шудаанд. Иттифоқи нависандагон, ки бе тавсияи ӯ китобе ҷоп намешуд, нест. Ҷопхонаву матбуоти хусусии сарҳуд бисёр ва шеърро китобҷопкунӣ осон шудааст. Яъне, ба рӯи ҳама гуна ҳалтура дару дарвозаҳо кушодаанд. Хошим Гадо 37 чилд китоб ҷоп кардааст.

Дар масъалаи дарёфтани роҳи шеърӣ асил аз ман напурсед, ман Хизри раҳнамои шеър нестам. Аммо ҷаҳонбинию босаводии шоир шарт аст. Шоирӣ бесавод шеърӣ бесаводона мегӯяд, дар сатҳи примитив.

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Ин холатро дар соҳаи санъат ҳам мушоҳида мекунем. Хофизии харзаҳон дар минбар асту хунарманди асил - паси дар. Хулоса, фарҳанг бамаротиб паст рафтааст. Иллаташро дар чӣ мебинед? Ва роҳи начот аз ин газофбофию харзасарой кадом аст?

- Дар сохтори сармоядорӣ ба арзиши хар чинсе бозор баҳо медиҳад, аз ҷумла, ба арзиши адабиёту санъат. Агар нависандаю сарояндаи асиле дар паси дару дарвоза монда бошад, дар ин ҷамъияти пурҳангомаи барку зарки дурӯғу дағо харидор надорад, бозоргир нест. Ва то оне, ки сармоядорию иқтисоди бозорӣ ҳаст, аз ин ҷиз начот намеёбед. Моли асилу нос баробар моли бозоранду бас. Вале набояд рӯҳафтода шуд, гавҳари суфта дар замин намонанд.

- Аксари шоирон шеъри "мурда" доранд. Шумо чӣ?

- Албатта, ҳама ҷиз кӯҳна мешавад ва тадричан мемирад, адабиёт ҳам. Девонҳои классикии мо инак, айни макбараю мазоранд. Ҳеч кас "Ҳазору як шаб"-у "Чордарвеш" намехонад. Ва аксари шеърҳои мавридӣ пеш аз муаллифашон хоханд мурд. Ман ҳам аз ин қабил шеърҳо доштам ва дорам, ки батадрич ихтисор шуданду ихтисор мешаванд. Ва шояд, ахиран, як мачмӯаҷа боқӣ монад.

- Шумо бо шеъри "Пас аз мо" соли 1970, дар авҷи рукуду султаи Шӯравӣ инкирози онро

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебунниси Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

пешбинӣ карда будед. Ба онхое, ки дар вақташ барои он Шуморо санг мезаданд чӣ гуфтани доред?

- Зимнан, мо ду "Пас аз мо" дорем, яке аз Сиёвуши Касроист ва яке аз ман. Ман "Пас аз мо"-и ӯро дар Америка хонда, гумон кардам, ки аз ман илхом гирифтааст. Вале маълум шуд, ки аввал ӯ навишта будааст. Ба хар сурат, ман аз "Пас аз мо"-и худам пушаймон ва ба ҳамон рукуди Шӯравӣ ҳам зорам. Ва маълум мешавад, ки хамаи он танкидҳо дар нисбати ман дуруст будааст, комилан дуруст.

- Аз сурудани кадом шеъратон фарахманд мешавед? Оё хофизоне, ки ба шеърхоятон оханг бастаанд, дунёи зебои шоиронаи Шуморо дарк кардаанд?

- Аз хама бештар Саидкул Билолов дарк кардааст, чунки худааш завқу табъи шоирона ва рӯхияи саҳти миллӣ дорад. "Найнома"-аш хар бор маро мегирёнад. Ва "Дилнома"-аш низ, ки аз дубайтиҳои устод Лохутист. "Аз хуни Сиёвушем" беҳину беҳтарини онхост.

- Аз худ розӣ хастед?

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

- Не, аз худам розӣ нестам, чунки қариб ҳамеша бохтаам. Галату иштибоҳу сахву хатое, ки ман қардаам, шояд қасе нақарда бошад. Илова бар ин, вақти гаронбахоямро дар оворагию саргардонӣ талаф додаам.

- Аз чӣ метарсед?

- Аз ҳеч қиз, дигар ҷои тарсу харос намондааст, об, ки аз сар гузарад, чи як вачаб, чи сад вачаб.

- Чӣ нақшаҳо доред?

- Ҳеч. Вале бисёр мехоҳам, ки як дафъаи дигар баргашта набераҷаҳоямро бубинам:

Набераам Анӯша,

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

Ду кошакаш дукӯша,

Монанди гандумхӯша,

Вакте ки сар мекаша.

* * *

Чун асали мохи май

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

Бӯи сад гул дорад вай,

Мелесамаш шабу рӯз,

Шириниаш гулӯсӯз.

- Ба кадом орзуятон нарасидаед?

- Кӯҳ орзу карда, теппа гирифтам. Хаминаш басанда.

- Хуштарин лахзаи зиндагиатон?

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

-Дар парку пляжҳои халиҷи Укёнузи Ором бо набераҷаҳоям гардиш кардан ё дар китобхонае беташивиш нишастан.

- Бист сола, ки дар Амрико ба сар бурдед ва забони англисиро ҳам хуб омӯхтед, оё кӯшиши ба ин забон шеър гуфтанро накардаед?

- Шарикӣ бо набераам Ардашер, аз ҷумла, гуфта будам:

Dragonfly, dragonfly,

Fly, fly to sky...

Сӯзанак, сӯзанак,

Бозор Собир: Шеър дар халкам бимирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41

Парвоз кун, парвоз кун.

То осмон парвоз кун.

- Оромӣ ва осудагӣ, боронҳои шар-шари "хонаи боронатон" - Сиэтлро пазмон нашудаед?

- Зимнан, дар Сиэтл бо номи Rainier (хонаи борон) кӯхест, ки аз чор тараф менамояд ва иклими хоси худро дорад, парандаю чарандааш сафед аст, хамчун дар Кутби шимол. Аслан вулкон будааст. Вале ман Rainier-ро не, хонаводаамро пазмон шудаам, ки хамчун бараҳои бесохиб дар талоши гургони сионист мондаанд.

PS: Чашни фарруху фархундаи зодруз ба шоири махбубамон муборак бошад!

Бозор Собир: Шеър дар халкам бамирам

Муаллиф: Зебуннисо Холназарова ва Нурмухаммад Одинаев
13.12.2013 21:41
